

ما به کودکان مان احترام می‌گذاریم

نگاهی به کتاب‌های مصور کودکان در سوئد

بوئل وستین^۱
نسرین وکیلی

اشاره

«ادبیات کودکان سوئد، با استرید لیندگرن - و البته لئارت هلسینگ (متولد ۱۹۱۹) - و انتخاب اولین کتاب او، «پی بی جوراب بلند»، در سال ۱۹۵۸ میلادی، جان تازه‌ای یافت. استرید لیندگرن، در سال ۱۹۶۶ مدال جایزه هانس کریستین آندرسن را از IBBY دریافت کرد. سپس نویسنده فنلاندی-سوئدی، تووه جانسون و هشت سال بعد، ماریا گریبه این جایزه را به خود اختصاص دادند. طی سال‌های بعد نیز تصویرگران و نویسندگان سوئد، جوایز معتبر جهانی را از آن خود کرده‌اند. به عنوان مثال، می‌توان از اولف لوف گرن، اوا اریکسون، لئا اندرسون، آنا هوگلوند، پیا لیند بائوم، سون نورد کوئیست، متس وال و پیتر یل نام برد. آمارهای موجود نشان می‌دهند که یک سوم کل فروش خارجی کتاب را کتاب‌های کودکان تشکیل می‌دهند.

همچنین، پایه‌گذاری جایزه معتبری به نام «یادبود استرید لیندگرن» که اولین بار در سال ۲۰۰۳ اهدا شد، توجه بین‌المللی را نسبت به ادبیات کودک سوئد افزایش بیشتری خواهد داد. سرانجام این که ادبیات و تصویرگری کتاب کودکان سوئد، نگاه ما را به کودک و فرهنگ کودکان جامعه سوئد نشان می‌دهد.»

(ماريانا ون بائومگارتن - ليندبري)

ادبيات کودکان سوئد

ساليان دراز ادبيات کودکان، هدي جز آموزش و پرورش نداشت. در قرن نوزدهم کتاب‌های کودکان بيشتر با اين نيت نوشته می‌شدند که اخلاق خوب، رفتار مناسب و افکار مذهبی را در خوانندگان خود پرورش دهند. در سوئد آغاز قرن بیستم بود که ادبيات کودکان، بيش از اين که خواسته بزرگسالان را پاسخگو باشد، به رفع نیازهای کودکان برآمد. امروزه در عرصه بين‌المللی، ادبيات کودکان سوئد اعتبار قابل توجهی کسب کرده و اين اعتبار را مدیون آسترید ليندگرن^۲ است. وی در سال ۱۹۵۸، جایزه ارزنده هانس کریستین آندرسن را از دفتر بين المللی کتاب برای نسل جوان^۳ IBBY دریافت کرد. اين جایزه که به جایزه نوبل کودکان و نوجوانان موسوم است، در سال

۱۹۶۶ از آن نویسنده فنلاندی-سوئدی، تووه جانسون^۴ و در سال ۱۹۷۴ از آن ماریا گریپه^۵ شد.

بديهی است ادبيات کودکان سوئد، فقط به اين دسته نویسندگان که شهرت جهانی یافته‌اند، محدود نمی‌شود. در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، کتاب‌های کودکان و نوجوانان سوئد، به سبب هم‌سویی با مسائل روز و مطالب مورد علاقه کودکان و نوجوانان، پا را از مرزهای اين کشور فراتر گذاشت. کتاب‌های تصويری جديد، از استانداردهای بالایی برخوردار شد و تنی چند از تصويرگران سوئد، جوایزی را از آن خود کردند. Ulf Lofgren در سال ۱۹۷۷ جایزه ارزشمند گراند پریکس^۶ را از بی‌ینال تصويرگران براتیسلاوا^۷ BIB به خود اختصاص داد. اين افتخار نصیب دو تن از نمایندگان نسل جديد تصويرگران دهه ۱۹۸۰، یعنی او اریکسون^۸ و آنا هوگلوند^۹ نیز شد. کتاب‌های تصويری سوئدی اوایل دهه ۱۹۹۰ نیز مورد تشویق و توجه واقع شد. کما اين که پیا ليندن بائوم^{۱۰} و گرنیلا کوارنستروم^{۱۱}، جایزه سال ۱۹۹۳ یونیسیف را از آن خود کردند.

کتاب مصور «سفر به اوگری - لا - بری»، نوشته آنا کلارا هولم و به تصويرگری توماس تید هولم چاپ ۱۹۸۷، پیامی فلسفی دارد.

در واقع بيشترین درخشش در دهه ۱۹۸۰ متوجه

کتاب‌های مصور بود و بيش از همه نقش تصويرها، تأکید بر تجربه فرم و تأثیر زیبایی‌شناسی، از ویژگی‌های بارز اين دوره است. ویژگی دیگر اين دوره، آن است که واقع‌گرایی ناب و سنت داستان‌سرایی که با السا بسکو^{۱۲} آغاز شده بود، ادامه یافت.

طولی نکشید که کتاب‌های مصور که فقط مخصوص کودکان بود، گروه‌های سنی دیگر را نیز شامل شد.

در گذار از دهه ۱۹۸۰ به ۱۹۹۰، کتاب‌های نوجوانان نیز دستخوش تحول شد، به اين معنا که مطالب اجتماعی گسترده‌تری در آن‌ها عنوان شد و الگوهای داستانی و انتخاب موضوع و درونمایه به سمت ادبيات بزرگسالان گرایش پیدا کرد. کتاب‌های مصور داستانی برای کودکان کم سن‌تر در نوع خود، به یک گونه ادبی تبدیل شد و بسیاری از آن‌ها در عین سادگی، نه تنها در کودکان که در بزرگسالان نیز جاذبه ایجاد کردند.

به طور کلی، امروزه کتاب‌های کودکان سوئد، کم‌تر متوجه گروه سنی خاصی است و به عبارتی، مرزبندی مشخصی بر اساس سن کودکان وجود ندارد که اين خود دارای مزایا و معایبی است. بديهی است که کتاب‌های کودکان باید ابتدا

شور، حرارت و پویایی، صفات بارز تصاویر کتاب «بچه وحشی»، اثر او اریکسون است. متن اين کتاب را باربرو ليندگرن نوشته است.

تصاویر کتاب «لینه آ در باغ مونه»، اثر لئا اندرسون که به سبک کارهای السا بسکو کشیده شده‌اند، مانند یک کتاب هنر هستند. متن اين کتاب را کریستیا بیورک نوشته و در سال ۱۹۸۵ به

در کتاب‌های اولف نیلسون،
درباره «خرگوش کوچولو و
خانواده اش»، اوا اریکسون سبک
روان تری مشابه سبک بناتریکس
پاتر و ارنست شفرد برگزیده
است. (از کتاب Lilla syster
Kanin، استکهلم ۱۹۸۳)

رضایت کودکان را فراهم آورند. از سویی دیگر، تا امکان گسترش قالب فراهم نیاید، بررسی چگونگی بروز نوآوری در اثر دشوار است. از این روست که امروزه جداسازی ادبیات در گروه‌های سنی، مورد تردید قرار گرفته است.

گفتنی است که ادبیات کودک و نوجوان در سوئد، نسبت به گذشته، جایگاه و اعتبار ادبی متفاوتی یافته است. در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰، ادبیات کودکان، نقش مؤثرتری در طرح مسائل عمومی مربوط به فرهنگ جامعه ایفا می‌کرد. در میان کسانی که پایه‌گذار این نقش در ادبیات کودکان بودند، لنارت هلسینگ^{۱۲} است که سال‌های متمادی، از منتقدان ادبیات کودکان بود و البته فراتر از او باید از آسترید لیندگرن نام برد. قلم بی‌بدیل و پر تنوع او، همراه با بیست سال تجربه ویرایش، تأثیری ماندگار بر ادبیات کودکان این کشور گذاشت. این تأثیر با انتشار کتاب «پی پی

جوراب بلند» در سال ۱۹۴۵، صد چندان شد. در واقع با نشر این کتاب که به حق «فرزند زمانه» لقب گرفت، عصر جدیدی در ادبیات کودکان آغاز شد و این در حالی بود که تا آغاز قرن بیستم، کتاب‌های کودکان بیشتر به آموزش توجه داشت.

تصاویر کتاب‌های کودکان

به طور کلی تصویرگری کتاب‌های کودکان، طی دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰، توجه روز افزون را به خود جلب کرد. در زمینه کتاب‌های مصور، اینگا بورگ^{۱۳} (متولد ۱۹۲۵)، از السا بسکو^{۱۴} تصویرگر سبک رئالیسم، پیشی می‌گیرد. او در بسیاری از کتاب‌های خود، با ترکیبی از داستان و واقعیت، به دنیای حیوانات جان تازه‌ای می‌بخشد. یکی از بهترین آثار او، مجموعه کتاب‌هایی است در مورد ترولی^{۱۵} نام پلات^{۱۶} که در لپ لند^{۱۸} زندگی می‌کند. اولین کتاب از این مجموعه «پلاپ و گوزن»، چاپ ۱۹۵۵ است. «پلاپ» تا دهه ۸۰ هم‌چنان در داستان‌های خود، به اکتشاف طبیعت ادامه داده است.

اولف لوف گرن^{۱۹} (م ۱۹۳۱)، یکی از چند تصویرگر سوئدی است که در زمینه تصویرگری کودکان، تحسین محافل بین‌المللی را برانگیخته است. او هم مانند اینگا یورگ، متن کتاب‌های خود را می‌نویسد. کتاب «درخت شگفت انگیز!»، چاپ ۱۹۶۹، داستانی درباره آفرینش است، از دید یک کودک.

این کتاب در خارج از کشور، با استقبال خوبی روبه رو شد. لوف گرن نیز کتاب‌های افسانه‌های مصور را احیا کرد. وی که از سال ۱۹۵۵ کار خود را شروع کرد، شیوه خاص خود را که سبکی تزیینی است، ارائه داد. فیبن هالد^{۲۰}، متولد ۱۹۳۳ با اثری به نام کونان دویل^{۲۱}، تصویرگری را شروع کرد. او گرچه شیوه‌های هنری مختلفی را به کار گرفته است و سبک خاصی ندارد، از دهه ۱۹۶۰، به عنوان یکی از پیشگامان تصویرگری مدرن سوئد شهرت دارد.

تصویرگران مانند نویسندگان، وظیفه خطیری دارند. اینگر^{۲۲} (م ۱۹۳۰) و لسه سندبرگ^{۲۳} (م ۱۹۲۴) - معلم و سازنده تصاویر متحرک - این وظیفه را با هم به عهده گرفتند و در ۱۹۵۳ با هم، اولین اثر خود را به نام «ادریک گوسفند، مدال می‌گیرد»، منتشر کردند. آن‌ها در واقع احیا کننده کتاب‌های مصور بودند، هم از نظر موضوع و هم از نظر بیان هنری. تصاویر سندبرگ، به علت سبک ساده وی،

تصویری از کتاب طنزآمیز «السه - ماریا و هفت پدر کوچولوی او» که بیانگر رابطه بین پدر و دختر است.

خلاقیت کودکان را بیشتر بر می‌انگیزد. او از تکنیک کلاژ هم استفاده می‌کند. در آثار او، متن و تصویر با مهارت تمام با هم ترکیب شده‌اند. سندبرگ، از دهه ۱۹۶۰، مجموعه‌ای از داستان‌های ساده و آموزنده منتشر کرده که در مورد مسائل عادی و روزمره کودکان است. در آثار او، محیط زیست اهمیت ویژه‌ای دارد و با نهایت دقت ارائه می‌شود. محور اصلی در آثار او، کودک است، اما خلاف بسیاری از کتاب‌های مصور، نقش بزرگسالان، با نقش‌های سنتی آن‌ها متفاوت است. مجموعه کتاب‌های «آنا کوچولو»^{۲۴}، چاپ ۱۹۶۴ و «ایرک کوچولو» چاپ ۱۹۶۵ و «داستی»^{۲۵}، چاپ ۱۹۸۳، نمونه‌هایی از کارهای این دو هنرمند است. عنصر دیگری که در کتاب‌های مصور این دوره به کار گرفته شد، سبک تزئینی رنگی بود که به طور خاص در آثار استیگ لیندبرگ^{۲۶}، تصویرگر آثار هلستینگ^{۲۷} مشاهده می‌شود. او یکی از تصویرگران معروفی است که در تاریخ ادبیات کودکان سوئد اعتبار ویژه‌ای دارد.

واقع‌گرایی معاصر در کتاب‌های تصویری

در زمینه کتاب‌های تصویری، گونه جدید داستانی به وجود آمد و مبتکر آن گونیا ولد^{۲۸} (م ۱۹۳۹) است. او اولین سری کتاب‌هایش را درباره پسر بچه‌ای به نام تت توماس نوشت. توماس در این کتاب‌ها، به تدریج با محیط خود آشنا می‌شود. «توماس بیرون می‌رود» و «توماس به حمام می‌رود»، از این سری هستند. این کتاب‌ها هر دو در سال ۱۹۶۹ به چاپ رسید. گونیا ولد، شیوه تازه‌ای برای قصه گفتن به بچه‌هایی که هنوز حرف زدن نیاموخته‌اند، بنا گذاشت. این سری کتاب‌ها، هم در سوئد و هم در کشورهای دیگر، مورد توجه قرار گرفت. در این آثار، نیاز بچه‌های کوچک به شناخت و تشخیص، مد نظر است. تصاویر بسیار ساده هستند و متن‌ها ساده و آموزنده. این ویژگی‌ها را در کتاب‌های مصوری که درباره «آلفونس ابری و پدرش»^{۲۹} است، می‌توان دید. نویسنده این کتاب‌های پر طرفدار خانم گونیا بری استروم^{۳۰} (م ۱۹۴۲) است که پیرو مکتب سادگی است. بانی این مکتب، لسه سندبرگ است. اولین کتاب از مجموعه «آلفونس»، در سال ۱۹۷۲ به چاپ رسید که «شب به خیر آلفونس» نام دارد. ویژگی کتاب‌های مصور در این دوره، بیان مستقیم مطالب و تأکید روی کتاب‌هایی است که مشکلات زندگی روزمره بچه‌ها را بیان می‌کند و در پی بیان زندگی پر احساس کودک و ظرفیت وی، برای تعهد به انجام برخی کارهاست. تصاویر در نهایت دقت و سادگی ترسیم می‌شوند. از رنگ کم‌تر استفاده می‌شود و تصاویر معمولاً تیره رنگند و تشبیهات ادبی در آن‌ها به کار نمی‌رود.

نوع جدید کتاب‌های مصور سوئد

بیشترین تغییر در دهه ۱۹۸۰، بدون تردید در زمینه کتاب‌های مصور به وجود آمد که حضور خود را به صورت نوعی هنر داستان سرایی، طی دهه ۱۹۹۰ تداوم بخشید. افزایش روز افزون کتاب‌های مصور و تصویری در بازار آثار ادبی، به چند عامل بستگی داشت. توجه بیشتر به تصویر به عنوان یک وسیله داستان سرایی، آگاهی‌های تازه درباره تأثیر متقابل متن و تصویر در کتاب‌های کودکان و بیش از همه، پیدایی نسل تازه‌ای از هنرمندان خلاق که تحت تأثیر رسانه‌هایی مانند فیلم و کمیک استریپ قرار گرفته بودند.

در واقع کتاب‌های مصور مدرن سوئدی، در حالی که تجربه بیشتری را از سر گذرانده و پیچیده‌تر شده‌اند، به سنت قدیم‌تر نیز نظر دارند. درهم آمیختن افسانه، فانتزی و داستان‌های واقعی که مورد توجه همه سنین هم هست، به دانش و آگاهی کافی نیاز دارد. در این مورد باید از اوا اریکسون (م ۱۹۴۹) نام برد که در میان بهترین تصویرگران سوئدی، از موقعیت ممتازی برخوردار است. سبک پراحساس و گویای او، به نوستالژی والدین و نیز کودکان سرکش می‌پردازد و ملهم از زبان بسیار هنری کارتون است.

در عین حال، او به سبک کلاسیک تصاویر کتاب‌های کودکان نظر دارد. باید توجه داشت که پیوندهای زیادی بین تصویرهای السا بسکو، بتاتریکس پاتر^{۳۱} و ارنست

شفرده^{۳۲} وجود دارد. تصویرگری کتاب‌هایی از بابرولیندگرن و کتاب پی پی جوراب بلند، از آثار ماندگار اوست. در این تصاویر، زندگی روزمره تبدیل به ماجراجویی می‌شود. این سری از کتاب‌های بابرولیندگرن، با داستان «بچه وحشی»، در سال ۱۹۸۰ شروع می‌شود. شیوه کار اریکسون، یعنی استفاده از خطوط تند و توجه به چشم اندازه‌های متنوع، به همکاری او با اولف نیلسون نویسنده منتهی شده است. شخصیت‌های حیوانی او در کتاب «خوکی به نام رانتل»^{۳۳} چاپ ۱۹۸۲ و مجموعه چهار جلدی «خواهر کوچولو خرسه» که در سال ۱۹۸۳ نوشته است، از جمله کارهای فراموش نشدنی اوست.

سیسیلیا تورود^{۳۴} (م ۱۹۴۲)، از اوایل دهه ۱۹۷۰ کار خود را شروع کرد، ولی به عنوان هنرمندی که روی کتاب‌های مصور کار می‌کند، در دهه ۱۹۸۰ موقعیت خود را تثبیت کرد و تخصص او در نشان دادن موقعیت‌های خنده‌دار زندگی روزمره است. به

عنوان مثال، در کتاب‌هایی که با همکاری سیو وایدبرگ^{۳۵} تهیه کرده است، مانند «خواهر بزرگ»، چاپ ۱۹۸۴، حسادت دو خواهر را نشان می‌دهد و کتاب «دختری که نمی‌خواست به مهد کودک برود»، تضاد خواسته‌ها و نیز لجبازی بچه‌ها را به نمایش می‌گذارد.

سیسیلیا ترود هم مانند او اریکسون، سنت کهن تصویرگری برای کودکان را در هم شکسته است. تصویرهای او، از خطوط ساده و تند تشکیل شده‌اند. کمیک استریپ‌های (کارتون‌های دنباله دار) او، مانند «مادر تنها»، چاپ ۱۹۸۸ که با شوخ طبعی، صحنه‌هایی از زندگی روزمره را ضبط می‌کند، محبوبیت زیادی بین بچه‌ها و بزرگسالان به دست آورده است.

آنا کلارا تیدهولم^{۳۶} (م ۱۹۴۶)، تصویرگر دیگری است که روی کمیک استریپ کار کرده. او به داستان‌های عامیانه هم علاقه دارد. بیان او در کتاب «غول و سنجاب»، چاپ ۱۹۸۰، ظاهر کم و بیش عجیب و غریبی دارد و گاهی هنر جان باور^{۳۷} را به خاطر می‌آورد، اما گاهی هم با تخیلات شاعرانه تأثیر زیادی بر خواننده می‌گذارد؛ هم‌چنان که در کتاب «سفر به اوگری-لا-برگ»^{۳۸}، چاپ ۱۹۸۷، رویارویی دو کودک را با مرگ به خوبی نشان می‌دهد. درونمایه این کتاب مصور، در مورد توانایی کودک در دگرگون کردن واقعیت است و متن آن را همسر شاعر او، توماس تیدهولم^{۳۹} (م ۱۹۴۳) نوشته است. این دو هنرمند به کمک هم، داستان‌های مصور پر احساس و شادی خلق کرده‌اند. می‌توان از کتاب «سال‌ها قبل در جنگل»، چاپ ۱۹۹۳ که داستان زمان گم‌شده از دید یک کودک است و کتاب «روزهای آقای پانچ»، چاپ ۱۹۹۴ که داستان ایجاد آشوب است، به عنوان بهترین آثار او نام برد.

گونا گُرس^{۴۰} (م ۱۹۵۴)، از دیگر تصویرگران این دوره است. گونا گُرس، نگاهی متفاوت به پیرامون خود دارد. او نیز از سبک بصری کارتون و مضامین خنده دار تأثیر گرفته است. او چشمانی تیزبین و ذهنی نکته سنج برای یافتن پوچی‌های زندگی و جنبه‌های طنزآلود آن دارد. شاید مثال این موضوع را در طنز اجتماعی موجود در کتاب «همه خانواده این‌جا می‌آیند»، چاپ ۱۹۸۹، بتوان دید. متن این کتاب را کاتارینا مژتی^{۴۱} (م ۱۹۴۴) نوشته است. آثار هنری گونا گُرس که به عمد، به دور از جنبه‌های زیبایی‌شناختی است، در کتاب «مهد کودک شگفت‌انگیز»، چاپ ۱۹۸۷ و «تور پیش دندان‌پزشک می‌رود»، چاپ ۱۹۸۹ مشهود است. متن دو کتاب نام‌برده، از آثار گان - بریت ساندستروم^{۴۲} (م ۱۹۴۵) است.

نگاه تیز و عمیق او در بیان ضعف‌های بشری، در کتاب «ناز بالش»، چاپ ۱۹۸۴، کاملاً روشن است. متن کتاب، حاصل همکاری هوکن جاسون^{۴۳} (م ۱۹۴۷) و آرن نورلین^{۴۴} (م ۱۹۴۷) است.

آنا هوگلوند^{۴۵} (م ۱۹۵۸)، مانند کلارا تیدهولم که پیش از این برای افسانه‌ها

تصویرگری می‌کرد، اکنون بیشتر به واقعیت‌های عصر حاضر جامعه سوئد می‌پردازد. او از عامل تخیل هم استفاده می‌کند و کاری به رئالیسم به معنای متداولش ندارد. مرزها در هم ریخته‌اند و تصویرهای او بیان سمبولیک دارند. اولف استارک^{۴۶} در سال ۱۹۸۷، شعری به نام «جگوار» سروده است که با تصاویر آنا هوگلوند همراه است.

این فانتزی مدرن که نوعی سفر رویایی سنتی است، دنیای وحش جنگل را نشان می‌دهد. او بر نیروی تخیل و فراتر از آن، در اختیار گذاشتن آن برای بهره‌گیری مستقل کودک تأکید دارد و بر این اساس، کتاب مصور «سفر شبانه» را در سال ۱۹۹۰ پدید آورد که از کتاب‌های دیگر متمایز است. او با کتاب «ابتدا تاریک بود»، چاپ ۱۹۹۲ و کتاب «مینا و کوگ»^{۴۷} که داستان احساسات عمیق بین دو خرس است که با هم

کتاب «آلفونس آبری» (الفی اتکینز)، اثر گونیلبری استروم، از معدود کتاب‌های سوئدی است که به زبان عربی ترجمه شده است.

زندگی می‌کنند، چاپ ۱۹۹۵، موقعیت خود را به عنوان هنرمندی پیشرو، بیشتر تثبیت کرد.

پیا لیندن باثوم، اولین تجربه هنری خود را با کتاب «السه - ماریا و هفت پدر کوچولوی او» او چاپ ۱۹۹۰ به عنوان یک اثر قابل توجه ارائه داده، داستانی طنز آمیز به شکل نمادین است، درباره دختر کوچکی که در آرزوی داشتن پدر است؛ او به جای یک پدر معمولی، هفت پدر کوچولو دارد. روابط بین پدر و دختر از درونمایه‌های همه پسند، در موج جدید کتاب‌های مصور است.

اینگر ادل فلت^{۳۸} (م ۱۹۵۶)، همین موضوع را تا آن‌جا پیش می‌برد که داستان‌های تکان دهنده روان‌شناختی می‌نویسد. در کتاب «از میان در قرمز»، چاپ ۱۹۹۲ که به نحو گویایی بیان شده است، موضوع داستان، رهایی احساسی یک دختر از پدرش است. داستان افسانه‌ای «کودک شب»، چاپ ۱۹۹۴، نشان می‌دهد که یک کودک چگونه می‌تواند درونی‌ترین افکار خود را بیان کند و در داستان، مقابله شاهزاده خانم با سایه خود را نشان می‌دهد.

در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰، واقع‌گرایی در مورد زندگی روزمره که از دهه ۱۹۷۰، در کتاب‌های تصویری خردسالان بازتاب یافته بود، غنا یافت و ژانرهای گوناگونی را پدید آورد؛ قالبی هنرمندانه برای مسائل تربیتی، از نحوه دستشویی رفتن گرفته تا گردنکشی و کج خلقی. یک عامل قابل ملاحظه برای تولید این نوع کتاب‌ها افزایش سریع جمعیت (کودک و نوجوان) در دهه ۱۹۸۰ بود.

مشخصه بسیاری از کتاب‌های جدید، موفقیت متن و تصویر، هر دو با هم است. مشخصه دیگر این که همدلی با زندگی عاطفی کودک، مرتبته استثنایی یافت و

سبک منسجم و علاقه به فرم، از ویژگی‌های اولف لوف گرن است. تصویر فوق، مربوط به کتاب «درخت شگفت انگیز»، چاپ ۱۹۶۹ است.

داستان‌سرایی بر فرد متمرکز شد. برای نمونه، باربرو لیندگرن^{۳۹} و او اریکسون، با کتاب‌های خود درباره مکس،^{۴۰} بیرجیتا^{۴۱} و متی لپ^{۴۲} (م ۱۹۴۷) با ویگو^{۴۳} و آن فورسیلند^{۴۴} (م ۱۹۴۸) با سوفی،^{۴۵} اولف^{۴۶} (م ۱۹۴۳) و لنا^{۴۷} (م ۱۹۵۵) و لند استروم^{۴۸} با نیس^{۴۹} و کاتارینا کروسوال^{۵۰} (م ۱۹۵۱) با الن^{۵۱}، هنرمندانی هستند که از آثارشان به عنوان نمونه‌های موفق کتاب‌های مصور و تصویری می‌توان نام برد.

یکی دیگر از تصویرگران نامی سوئد، سون نورد کوئیست^{۶۲} (م ۱۹۴۶) است که کودکان سراسر دنیا، کم و بیش شخصیت‌های او را می‌شناسند. موفقیت آثار او، نه فقط به خاطر طرح خوب داستانی آن‌ها، بلکه بیشتر به سبب موجودات ریز بسیاری است که در زمینه تصاویر اصلی وجود دارند که هر یک به نوعی داستان را تکمیل می‌کنند و در عین حال، کشف این موجودات در تصویرها سرگرمی و لذت مخاطبان را فراهم می‌آورند. هفت عنوان از کتاب‌های او، درباره پیرمردی است به نام پسون و گربه او به نام فیندوس^{۶۳}. دو عنوان کتاب برای خردسالان نوشته و تصویرگری کرده که درباره خوکی به نام بورکر است. او برای نویسندگان دیگر نیز تصویرگری می‌کند.

مجموعه کتاب‌های پسون و فیندوس، از شناخته‌شده‌ترین آثار او هستند که جوایز داخلی و خارجی بسیاری نصیب‌شان شده است. بر اساس این کتاب‌ها، برنامه‌های مختلفی تهیه شده است و به دلیل این قابلیت (استفاده از این کتاب‌ها به شیوه‌های گوناگون)، در سال ۲۰۰۱، ارزشمندترین جایزه نمایشگاه بولونیا به آن‌ها تعلق گرفت.

کتاب‌های مصور غیر داستانی از نوع آموزش سنتی

این نوع کتاب‌ها، با در هم آمیختن واقعیت و تخیل و به کارگیری یک شخصیت به عنوان راوی، فرم جدیدی یافته‌اند. اینگا بورگ، هم‌چنان که قبلاً هم اشاره شده بود، از پدید آورندگان خوب این نوع کتاب‌هاست. او جدا از کتاب‌هایی که درباره «پلاپ»

Plupp که یک نوع پری است، نوشته، با همکاری فی بن هالد^{۶۴} دو بیوگرافی برای بچه‌ها از زندگی کارل ون لینه^{۶۵}؛ گیاه‌شناس و دانشمند نوشته است.

در این زمینه هم‌چنین می‌توان از کریستیا بیورک^{۶۶} و لنا اندرسن^{۶۷} نام برد. این دو در سال ۱۹۷۸، کتابی به نام «لینه‌آ گیاه می‌کارد» نوشتند که نمونه‌ای از اهداف آموزشی آن‌ها را می‌توان در آن دید. بهترین کار آن‌ها، کتابی است به نام «لینه‌آ در باغ مونه» که در سال ۱۹۸۵ نوشتند و موفقیت بین‌المللی کسب کرد. این کتاب درباره باغ کلود مونه^{۶۸}، در شهر جی ورنی^{۶۹} است.

نقاشی‌ها و عکس‌های مونه و عکس‌های خود لینه‌آ، در ترکیب با نقاشی‌های رنگی لنا اندرسن، تصویری یگانه به وجود می‌آورند که خواننده، درست مثل خود لینه‌آ، وارد دنیای مونه می‌شود.

کریستیا بیورک، با همکاری اینگا کارین اریکسون^{۷۰}، کار خود را در ژانر نیمه تخیلی ادامه داد. کتاب «آلیس دیگر» (داستان آلیس لیدن و آلیس در شگفت زار / داستان آلیس در شگفت زار آکسفورد او) که در سال ۱۹۹۳ چاپ شد، داستانی است با الهام از اثر پرفردار لوئیس کارول درباره آلیس.

از میان سایر نویسندگان، لنا اندرسن، با کتاب «T کوچولو گفت A.B.C»، چاپ ۱۹۹۴ و «الفبای مایا»، چاپ ۱۹۸۴، به کتاب‌های آموزش الفبا جان دوباره بخشید. احساس نزدیکی او به طبیعت، یادآور السا بسکوست. وی یکی از تصویرگرانی است که سنت داستان‌سرایی واقع‌گرا را در کتاب‌های تصویری سوئدی دنبال می‌کند.

کتاب‌های تصویری سوئدی که درباره حیوانات و طبیعت نوشته شده‌اند، به تبع سنتی قدیمی، دیدی واقع‌گرایانه دارند. لیف اریکسون^{۷۱} (م ۱۹۴۲) و لارس کلین تینگ^{۷۲} (م ۱۸۴۸)، از کسانی هستند که دیدگاه‌های وابسته به کودکان و در عین حال طبیعت‌گرایانه را توسعه داده‌اند.

باید گفت که حتی اگر این امکان وجود داشته باشد که متن‌های نوشتاری تحت الشعاع لذت‌های بصری قرار گیرند، به طور کلی آینده کتاب‌های تصویری در سوئد امید بخش است. کتاب‌های تصویری انواع مختلفی دارند و طیف وسیعی را تشکیل می‌دهند، اما این خطر وجود دارد که طرح‌های

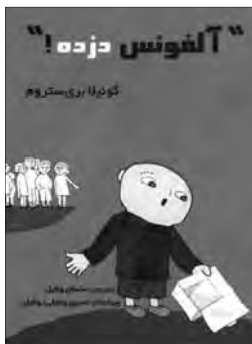
کتاب‌های لسه سندبرگ در مورد «داستی»، یکی از بارزترین آثار اخیر اوست. تصاویر اغلب خنده دار هستند و بر عمل خاصی تکیه دارند.

هنری، تکراری شوند.

در میان آثار برگزیده مستند، کتاب‌های آن مادلین گلوته^{۷۳} (م ۱۹۴۰) را می‌بینیم. این کتاب‌های مصور، سه نسل از زنان را در دوره‌های مختلف و جایگاه‌های متفاوت نشان می‌دهد. این کتاب‌ها به ترتیب در سال‌های ۱۹۷۷، ۱۹۸۱ و ۱۹۸۳ به

چاپ رسیده‌اند و با بیان جزئیات، به بسیاری از میراث‌های فرهنگی زنان سوئد که از یاد رفته بودند، جان دوباره دادند. این نوشته‌ها به خوبی نشان می‌دهند که کتاب‌های مصور و تصویری می‌توانند شامل ژانرهای گوناگون باشند.

در پایان این مقاله، سخنی از گریستین کوینت^{۷۴} می‌آوریم که نزدیک به بیست سال در نشر و توزیع کتاب‌های کودکان در سوئد فعالیت کرده است. گریستین کوینت می‌گوید: «محبوبیت کتاب‌های سوئدی از این روست که بازتابی هستند از احترام عمیق ما نسبت به کودکان. نگرش سوئدی ما نسبت به پرورش کودکان و نیز کیفیت هنری بالای کتاب‌ها، عامل مؤثری است در جلب توجه مخاطبان.»

«پلاپ مو آبی» در کتاب‌های اینگابورگ، ما را همراه خود به طبیعت می‌برد. حیوانات و مناطق خارج از شهر، همیشه در آثار او حضوری واقع‌گرایانه دارند.

— Mmm... Vilka härliga vårdagar!
Solen smälter bort snön.
På barmarken hittar jag frusna
kråkbär... Jättegott att suga på
Plupp, plupp...

1 Boel Westin, Ph.D., is an associate professor at the Department of Comparative Literature, University of Stockholm.

2 Astrid Lindgren

3 International Board on Books For Young People

4 Tove Jansson

5 Maria Gripe

6 Grand Prix

7 Illustrator's Biennale in Bratislava

8 Eva Eriksson

اوا اریکسون دو بار در سال های ۲۰۰۶ و ۲۰۰۸، نامزد دریافت جایزه جهانی آندرسن شد.

9 Anna Högglund

10 Pija Lindenbaum

11 Gurilla Kvarnstrom

12 Elsa Beskov

13 Lenart Hellsing

14 Inga Borg

15 Elsa Beskov

16 Troli یا هانسفا کچوک دوجوم

17 Plupp

18 Lapland

19 Ulf Lofgren

20 Fibben Hald

21 Conan Doyle

22 Inger

23 Lasse Sandberg

۲۴ - مجموعه کتاب‌های «آنا کوچولو»، ترجمه فروغ جمالی، توسط انتشارات خانه ادبیات منتشر شده است.

۲۵ - کتاب «داستی هر چه می بیند، می خواهد بر دارد»، چاپ ۱۹۸۳.

ترجمه نگارنده، توسط انتشارات مبتکران، در سال ۱۳۸۵ منتشر شده است.

26 Stig Lindberg

27 Hellsing

28 Gunnilla Wold

۲۹ از این مجموعه، کتاب‌های «آلفونس ابری ناقل»، «کجاست آن آلفونس همیشگی»، «آلفونس و میلا»، «چه کسی آلفونس را می ترساند؟»، «آیا این یک هیولاست؟» و چند عنوان دیگر، به قلم نگارنده و توسط نشر صدا منتشر شده است. مجموعه آلفونس ابری، به مروری‌های روان‌شناختی معروف هستند و به ۳۰ زبان ترجمه شده‌اند. فیلم‌های کارتون‌ی آن‌ها نیز در تلویزیون ایران به نمایش در آمده است.

30 Gunilla Bergstrom

31 Beatrix Pater

32 Ernest Shephard

33 Runtle The Pig

34 Cecilia Trudd

35 Siv Widerberg

36 Anna Clara Tidholm

37 John Baver

38 Ugri-La-Brek

39 Thomas Tidholm

40 Gunna Grohs

41 Catarina Magetti

42 Gun-Britt Sundsyrom

43 Haokan Jansson

44 Arne Norln

45 Anna Hoglund

46 Ulb Stark

47 Mina and Kage

48 Inger Edel Felt

49 Barbro Lindgren

50 Max

51 Birgitta Westin

52 Matti Lepp

53 Viggo

54 Ann Forslind

55 Sofi

56 Olof

57 Lena

58 Land Strom

59 Niss

60 Catarina Krusval

61 Ellen

62 Sven Nordqvist

۲۹ - چهار عنوان از این مجموعه، به نام‌های «شکار روباه»، «کیک

تولد»، «بتسوون به اردو می رود» و «وقتی فنیدوس کوچولو غیبش

زده»، به وسیله نگارنده در سال ۱۳۸۵ ترجمه و در انتشارات مبتکران به

چاپ رسیده است.

64 Fibben Hald

65 Carl Von Linne

66 Christian Bjork

67 Lena Anderson

68 Claude Mone

69 Giverny

70 Inga Karin Eriksson

71 Leif Eriksson

72 Lars Klintiny

73 Ann-Madeleine Gelotte

74 Keristin Kvint